

آگاهی والدین دانش آموزان

مدارس راهنمایی و دبیرستان شهر کرمان در مورد علائم سوء مصرف مواد

حکیمه حسین‌رضایی*^۱ و سکینه محمدعلیزاده^۲

خلاصه

مقدمه: سوء مصرف مواد گرچه اثرات منفی بر تمام ارکان جامعه دارد، ولی بیش از هر چیزی آینده جوانان را تهدید می‌کند. تجارب سال‌های اخیر نشان داده است که اقدامات پیشگیرانه هر روز اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. با توجه به کاهش سن شروع سوء مصرف مواد، آگاهی والدین و آموزش در محیط خانواده عامل مهمی در پیشگیری و کنترل سوء مصرف مواد در نوجوانان می‌باشد.

روش: این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۸۵ به منظور تعیین دانش والدین دانش آموزان مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شهر کرمان در زمینه شناخت علائم آلودگی به سوء مصرف مواد، صورت گرفت. نمونه پژوهش بر اساس مطالعه مقدماتی ۶۰۰ نفر تعیین گردید. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته بود که بعد از تأیید روایی و پایایی آن مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها: بر اساس نتایج، ۲۰/۱ درصد والدین شرکت کننده در مطالعه دارای تحصیلات دبیرستانی یا بالاتر بودند. ۱۱/۷ درصد آنها سابقه سوء مصرف مواد را ذکر کردند. بالاترین درصد نمره آگاهی در زمینه علائم جسمی سوء مصرف مواد مربوط به الکل (۲۳ درصد) و بعد از آن تریاک (۱۷ درصد) و سیگار (۱۵ درصد) بود. در بعد علائم روانی سوء مصرف مواد بالاترین درصد نمره مربوط به آرام‌بخش‌ها و مسکن‌ها (۲۹ درصد) و بعد از آن سیگار، الکل و تریاک (به ترتیب ۲۴، ۱۹ و ۱۷ درصد) بود.

نتیجه‌گیری: پایین بودن درصد نمره آگاهی والدین در مورد علائم جسمی و روانی سوء مصرف مواد به خصوص در مورد داروهای روان‌گردان که مصرف آن‌ها رو به تزاید است هشدار جدی است و موضوع آموزش تمام اقشار جامعه به ویژه والدین که می‌توانند نقش مهمی در کنترل و پیشگیری از سوء مصرف مواد در جوانان داشته باشند بایستی به طور جدی‌تر و به صورت مستمر با استفاده از مؤثرترین شیوه‌های آموزشی، مورد توجه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: سوء مصرف مواد، والدین، دانش آموزان، دانش، دبیرستان‌های شهر کرمان

۱- مربی، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان ۲- مربی پرستاری، مرکز تحقیقات علوم اعصاب و مرکز تحقیقات فیزیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

* نویسنده مسؤل، آدرس: دانشکده پرستاری و مامایی رازی کرمان • آدرس پست الکترونیک: h_m5664@yahoo.com

دریافت مقاله: ۱۳۸۶/۵/۱ دریافت مقاله اصلاح شده: ۱۳۸۶/۹/۵ پذیرش مقاله: ۱۳۸۶/۱۰/۱۹

مقدمه

در حال حاضر بحران سوء مصرف مواد در کنار دو بحران دیگر یعنی "تابودی محیط زیست" و "فقر" به عنوان مسئله جهانی روز در آمده است و حل این بحران از عهده یک سازمان یا چند مرجع، آن هم صرفاً با برخورد قهری، نه تنها خارج بوده بلکه نگرش یک بعدی به مسئله، وضعیت فعلی را بدتر خواهد کرد (۱،۲). در حال حاضر برطبق آمار رسمی موجود، بیش از دو میلیون نفر وابسته به مواد مخدر در کشور وجود دارد. این درحالی است که یازده میلیون نفر از جمعیت کشور با مشکل سوء مصرف خود و اطرافیان دست به گریبانند (۳). سوء مصرف مواد موجب بروز مشکلات بهداشتی و روانی عدیده‌ای چون خودکشی، دیگرکشی، خشونت و انواع بیماری‌ها می‌شود (۴،۵). با توجه به موقعیت جغرافیایی ایران و واقع شدن در کوتاه‌ترین و ارزان‌ترین مسیر انتقال مواد، بها دادن به امر پیشگیری و در این میان، رونق بخشیدن به فعالیت‌های آموزشی می‌تواند به تدریج افراد جامعه را در مقابل تمایل و وابستگی به مصرف مواد به روش غیرقانونی بیمه نماید. با توجه به این که حدود ۱۴ میلیون دانش‌آموز در معرض آلودگی به سوء مصرف مواد در مدارس کشور مشغول به تحصیل هستند، بدیهی است که اگر بتوان این قشر عظیم را تحت پوشش برنامه‌های فرهنگی و آموزشی لازم قرار داد، بزرگ‌ترین گام در راه تحقق آرمان ایران سالم برداشته می‌شود (۶،۷).

آخرین آمارها در سطح کشور نشان می‌دهد که سن شروع سوء مصرف مواد کاهش یافته است، به طوری که میانگین سن شروع سوء مصرف مواد بین ۹-۱۴ سالگی ذکر گردیده است (۸).

والدین در صورت آگاهی از تغییرات فیزیولوژیک و روانی دوره جوانی و همچنین شناسایی علائم آلودگی به سوء مصرف مواد در جوانان، زمانی که به آستانه زندگی

اجتماعی قدم می‌گذارند، می‌توانند تربیت لازم را به آنان ارائه نمایند و اخلاق و رفتار و در نتیجه آینده جوان را دگرگون سازند (۹،۱۰).

نقش نهادین رفتارهای خانوادگی در زمینه پیشگیری و پدیدآیی سوء مصرف مواد به اثبات رسیده است (۱۱،۱۲). یافته‌های پژوهش بشارت در سال ۱۳۸۰ در تهران نشان داد که سوء مصرف مواد با کیفیت روابط خانوادگی، افزایش حمایت والدین و آگاهی‌های والدین از ویژگی‌های مصرف مواد ارتباط دارد که بر اساس آنچه در این تحقیق ذکر شده با نتایج یافته‌های پژوهش‌های جانسون ویندیا (۱۹۹۱)، نیدل و همکاران (۱۹۹۰) و نیوکام و نبلر (۱۹۸۸) و دیگران هم‌سوئی دارد (۴). مطالعه قائمی (۱۳۸۰) نشان داد یکی از عوامل مؤثر در پیشگیری از اعتیاد جوانان آگاهی والدین از میزان خطر و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد و شناخت علائم آلوده‌کننده است (۱۳).

مطالعه قائمی در سال ۱۳۸۳ نشان داد که حمایت و مراقبت والدین از فرزندان به ویژه دختران، در آگاه‌سازی و پیشگیری از خطرات اجتماعی که فرزندان را تهدید می‌کند بسیار مؤثر است (۲) که با نتیجه مطالعات کینگ و همکاران (۹) و ویلز و همکاران (۱۲) که آگاهی و حمایت والدین را در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در فرزندان مؤثر می‌دانند، هماهنگی دارد.

در باره اهمیت سوء مصرف مواد و وابستگی ناشی از آن همین نکته بس که در کتب روانپزشکی و وابستگی‌های دارویی و سوء مصرف مواد به عنوان یک اورژانس طبی معرفی شده است و پیشگیری نخستین اصل است که در امر جلوگیری از گسترش سوء مصرف مواد باید مدنظر داشت. مؤثرترین روش، پیشگیری، تشخیص و شناسایی به موقع افراد آلوده است که بدون اطلاع از علائم آلودگی این کار میسر نمی‌باشد (۱۴،۱۵).

روش بررسی

این پژوهش مطالعه‌ای مقطعی است که به منظور تعیین دانش والدین دانش‌آموزان مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شهر کرمان در زمینه علائم آلودگی به سوء مصرف مواد، صورت گرفت. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ای مشتمل بر ویژگی‌های فردی و ۴۶ علامت جسمی (سرخ شدن چشم‌ها، افزایش ضربان قلب، خواب‌آلودگی و بی‌اشتهایی، سردرد و...) و علائم روانی آلودگی (اختلال در توجه و حافظه، اعتماد به نفس پایین، بدگمانی و تغییر در الگوی لباس پوشیدن، بد اخلاقی و...) استفاده شد. شاخص روایی محتوای پرسشنامه که با استفاده از منابع علمی مرتبط و معتبر تهیه شده بود (۱۶،۱۷)، از طریق نظر خواهی از افراد صاحب نظر مورد تأیید قرار گرفت. به نحوی که پرسشنامه به ۱۰ نفر متخصص اعصاب و روان، روان‌شناس و روان‌پرستار داده شد تا مناسبیت هر یک از سؤالات پرسشنامه را روی مقیاس چهار درجه‌ای (کاملاً مناسب، مناسب، نامناسب، کاملاً نامناسب) مشخص نمایند. مجموع درصد پاسخ‌های کاملاً مناسب و مناسب به عنوان ضریب روایی هر سؤال در نظر گرفته شد. ضریب روایی برای هر یک از سؤالات از ۰/۸ تا ۱ (یک) بود. پایایی ثبات درونی پرسشنامه بعد از جمع‌آوری داده‌ها با محاسبه ضریب آلفا کربناخ برای علائم جسمی ۰/۹ و برای علائم روانی ۰/۸ به دست آمد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها برای هر پاسخ صحیح نمره یک و هر پاسخ غلط، نمره صفر در نظر گرفته شد. جامعه پژوهش، والدین دانش‌آموزان مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شهر کرمان بودند. نمونه پژوهش با توجه به مطالعه مقدماتی (سطح اطمینان ۹۵٪، $P=50\%$ ، $d=10\%$)، ۶۰۰ نفر تعیین گردید که به دلیل احتمال عدم همکاری و افت نمونه، ۶۵۰ پرسشنامه توزیع گردید. نهایتاً ۵۹۳ پرسشنامه تکمیل گردید که میزان پاسخ‌دهی ۹۰ درصد بود. نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای صورت گرفت. انتخاب آزمودنی‌ها با توجه به نواحی آموزش و

پرورش (ناحیه ۱ و ۲)، نوع مدارس (انتفاعی و غیرانتفاعی)، مقطع مدرسه (راهنمایی و دبیرستان) و جنس دانش‌آموزان (دختر و پسر) صورت گرفت. به طوری که با ترکیب سطوح چهار متغیر مذکور ۱۶ مدرسه در نمونه شامل گردید. با توجه به تعداد کلاس‌های مدارس منتخب و حجم نمونه، حداقل ده نفر از والدین دانش‌آموزان هر کلاس به طور تصادفی انتخاب گردیدند. برای توزیع پرسشنامه، پژوهشگر ضمن هماهنگی با مدیران مدارس، در زمان مناسب نظیر جلسه توزیع کارنامه دانش‌آموزان یا جلسه انجمن اولیاء و مربیان در مدارس مورد نظر حاضر شده و از والدین دانش‌آموزان درخواست می‌شد تا پرسشنامه را تکمیل نمایند. پس از جمع‌آوری داده‌ها، جزوه آموزشی که در زمینه علائم سوء مصرف مواد تهیه شده بود در اختیار والدین قرار داده می‌شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از شاخص‌های مرکزی، پراکندگی و با توجه به مشخصات داده‌ها از آزمون‌های آماری غیر پارامتریک مجذور کای و من ویتنی یو استفاده شد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها نرم‌افزار SPSS V. 11.5 به کار گرفته شد.

نتایج

از بین ۵۹۳ والدین مورد بررسی تقریباً نیمی مربوط به مدارس دخترانه (۵۰/۱ درصد) و نیمی مربوط به مدارس پسرانه (۴۹/۹ درصد) بودند و ۴۴/۹ درصد از والدین شرکت کننده در مطالعه را مادران و ۵۵/۱ درصد را پدران تشکیل می‌دادند. از نظر تحصیلات، ۲۹/۹ درصد والدین تحصیلات در حد راهنمایی یا کمتر، ۳۹/۹ درصد تحصیلات دبیرستانی و ۳۰/۲ درصد مدرک تحصیلی دیپلم یا دانشگاهی داشتند. سابقه اعتیاد در والدین توسط ۱۱/۷ درصد از والدین بیان شد. تعداد فرزندان خانواده در ۲۸/۹ درصد موارد کمتر از ۳ و در ۵۱ درصد افراد بین ۴-۳ گزارش شد و ۲۰ درصد والدین مورد مطالعه بیش از ۴ فرزند داشتند.

سوء مصرف مواد با توجه به سابقه اعتیاد والدین در مورد علائم تریاک، تفاوت معنی‌دار بود. به این صورت که خانواده‌های دارای معتاد در زمینه شناسایی علائم آلودگی جسمی به تریاک آگاهی بیشتری داشتند. همچنین آگاهی والدین معتاد از علائم روانی سوء مصرف مواد به‌طور معنی‌داری بیش از والدین غیر معتاد بود. در مقایسه میانگین نمرات با توجه به تحصیلات والدین تنها در مورد علائم آلودگی به حشیش در بعد جسمی و روانی تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید و در مورد علائم سایر مواد از جمله الکل، سیگار، تریاک، هروئین، کوکائین، مرفین، روان‌گردان‌ها و داروهای آرام‌بخش و مسکن‌ها در هر دو حیطة جسمی و روانی تفاوت معنی‌دار آماری بر اساس سطح تحصیلات والدین مشاهده نگردید. به این صورت که میانگین نمرات آگاهی والدین دارای تحصیلات بالاتر بیشتر بود.

همانطور که در جدول ۱ دیده میشود بیشترین درصد نمره دانش والدین در زمینه شناخت علائم جسمی آلودگی به سوء مصرف مواد مربوط به الکل (۲۳ درصد)، تریاک (۱۷ درصد) و سیگار (۱۵ درصد) و کمترین آن مربوط به کوکائین، آرام‌بخش‌ها و مسکن‌ها (هر کدام ۳ درصد) بود. بیشترین درصد نمره دانش والدین مورد مطالعه در زمینه علائم روانی آلودگی به سوء مصرف مواد مربوط به آرام‌بخش‌ها و مسکن‌ها (۲۹ درصد)، سیگار (۲۴ درصد) و الکل (۱۹ درصد) و کمترین آن در این حیطة مربوط به داروهای روان‌گردان (۵ درصد) و کوکائین (۷ درصد) بود.

در مقایسه میانگین نمرات مربوط به علائم جسمی و روانی سوء مصرف مواد با توجه به جنس والد در مورد هیچ یک از مواد تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید. در مقایسه میانگین نمرات آگاهی مربوط به علائم جسمی و روانی

جدول ۱: توزیع شاخص‌های مرکزی و پراکنندگی نمرات آگاهی والدین دانش‌آموزان مقطع راهنمایی و دبیرستان شهر کرمان در زمینه علائم و نشانه‌های روانی و جسمی آلودگی به سوء مصرف مواد

ماده مصرفی	علائم و نشانه‌ها		روانی		جسمی	
	میانگین	انحراف معیار	درصد نمره	میانگین	انحراف معیار	درصد نمره
آرام‌بخش و مسکن	۰/۵۸	۰/۲	۲۹	۰/۳۱	۰/۹	۳
سیگار	۱/۹۷	۲/۲۵	۲۴	۰/۱۵	۰/۴۰	۱۵
الکل	۱/۳۸	۱/۹۲	۱۹	۱/۴۲	۱/۵۷	۲۳
تریاک	۱/۳۸	۱/۶۱	۱۷	۱/۳۹	۱/۶۶	۱۷
هروئین	۱/۳۳	۲/۰۹	۱۰	۰/۶۰	۱/۱۱	۱۲
مرفین	۰/۲۴	۰/۶۳	۸	۰/۱۳	۰/۴۴	۴
حشیش	۰/۷۱	۱/۶۰	۷	۰/۳۶	۰/۸۲	۷
کوکائین	۰/۲۴	۰/۶۳	۶	۰/۳۶	۱/۰۲	۴
داروی روانگردان	۰/۹۵	۲/۳۰	۵	۰/۶۷	۱/۷۴	۴

بحث

حفظ فرزندان به ویژه فرزند دختر در پیشگیری از خطرات اجتماعی بسیار مؤثر است (۱۳). مطالعه بشارت (۱۳۸۰) نیز بر روی دانش‌آموزان نشان داد که حمایت و رفتار پدر و

خانواده‌ها به سلامت فرزندان خود اهمیت می‌دهند. مطالعه قائمی (۱۳۸۰) نشان داد دانش و مراقبت والدین در

دانش آموزان دبیرستانی می‌باشد (۱۰). نظر به این که نتایج مطالعه حاضر هم نشان‌دهنده آگاهی بیشتر والدین در مورد همین مواد است، ضرورت توجه به آگاه نمودن والدین در مورد علائم مصرف کلیه مواد به خصوص موادی که به صورت سنتی مصرف نمی‌شوند بیشتر احساس می‌شود. بایستی با توجه به عوامل خطر، آموزش‌های اساسی به والدین در مورد علائم آلودگی به سوء مصرف این مواد ارائه نمود. نتایج حاصل از مطالعه حاضر با نتیجه مطالعه ثروت (۱۳۸۲) در شهر یزد که نشان داد دانش والدین در زمینه شناخت علائم آلودگی به موادی که مورد سوء مصرف قرار می‌گیرند بسیار پایین است (۲۰) هم‌خوانی دارد.

بر اساس مطالعه‌ای در سال ۲۰۰۵، روند رو به تزاید مصرف داروهای روان‌گردان، آرام‌بخش‌ها و... امروزه در جوامع مختلف تبدیل به یک نگرانی شده است (۲۱). در مطالعه مظهری (۱۳۸۳) در زمینه بررسی آگاهی پزشکان عمومی در مورد اکستازی در شهر کرمان میانگین (انحراف معیار \pm) نمره آگاهی پزشکان $27/04$ ($\pm 3/6$) از حداکثر نمره ممکن (۴۸) بود و ۷۵ درصد پزشکان نمره کمتر از ۳۰ را کسب نمودند که نشان می‌دهد حتی آگاهی پزشکان که قشر تحصیل کرده جامعه هستند نیز در مورد موادی که به صورت غیر سنتی مورد سوء مصرف قرار می‌گیرد، پایین است (۲۲). لذا آموزش در زمینه علائم آلودگی به مواد مختلف به تمام افراد جامعه به‌ویژه والدین ضروری به نظر می‌رسد. در مطالعه حاضر $11/6$ درصد از آزمودنی‌ها وجود اعتیاد را تأیید نمودند. با توجه به این که این نتیجه از طریق خود-گزارشی حاصل گردیده بنابراین نتیجه‌ای کاملاً معتبر نمی‌باشد و این موضوع از محدودیت‌های مطالعه محسوب می‌گردد. البته لازم به ذکر است که متغیر اعتیاد والدین از متغیرهای اصلی مطالعه نبوده ولی در عین حال به نتایج مرتبط با این متغیر باید با احتیاط توجه نمود.

مادر در محیط خانواده بر گرایش فرزندان به مواد مخدر مؤثر است (۴). خانواده اولین نقطه تجمع افراد است و راهنمایی‌ها و آموزش‌های صحیح والدین می‌تواند از عوامل خطر پیشگیری نماید و والدین از طریق داشتن آگاهی از علائم آلودگی به سوء مصرف مواد می‌توانند به سرعت و در عین حال با خونسردی وارد عمل شده و با تشخیص به موقع به کمک فرزندان بشتابند و به دنبال جایگزین‌های مثبت برای آنان باشند (۱۸،۱۹).

در بررسی نمرات آگاهی والدین دانش آموزان مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شهر کرمان در زمینه شناخت علائم و نشانه‌های جسمی آلودگی به سوء مصرف مواد، نتایج نشان داد که بیشترین درصد نمره آگاهی مربوط به شناخت علائم جسمی آلودگی به الکل (۲۳ درصد)، تریاک (۱۷ درصد)، سیگار (۱۵ درصد) و هروئین (۱۲ درصد) بود و میزان آگاهی از علائم سایر موادی که مورد سوء مصرف قرار می‌گیرند نظیر حشیش، مرفین، داروهای روان‌گردان، کوکائین و آرام‌بخش‌ها و مسکن‌ها کمتر از ۷ درصد بود. بیشترین درصد نمرات آگاهی والدین در زمینه شناخت علائم و نشانه‌های روانی آلودگی به سوء مصرف مربوط به داروهای آرام‌بخش و مسکن، سیگار، الکل و تریاک (به ترتیب ۱۷، ۱۹، ۲۴، ۲۹ درصد) و در مورد سایر مواد نظیر هروئین، مرفین، حشیش، کوکائین و داروهای روانگردان کمتر از ۱۰ درصد بود.

بر اساس نتایج، والدین آگاهی کمی در مورد علائم سوء مصرف موادی که در جامعه شیوع مصرف بیشتری دارند، نظیر الکل، سیگار، تریاک، هروئین و داروهای آرام‌بخش دارند، و در مورد بقیه موادی که کمتر به صورت سنتی مصرف می‌شوند و سوء مصرف آن‌ها در جامعه رو به تزاید است، آگاهی آنها به مراتب کمتر است.

بر اساس نتایج مطالعه چن و همکاران (۲۰۰۶)، شیوع سوء مصرف مواد به ترتیب مربوط به سیگار، الکل، حشیش و روانگردان‌ها و هروئین و بیشترین مصرف در بین

نداشت. در مطالعات مشابه هر دو والد به عنوان یک گروه مد نظر قرار گرفته است و بین پدر و مادر تفاوتی قائل نگردیده‌اند، زیرا نقش هر دوی آنها در سرنوشت فرزندشان و توجه به او به یک اندازه است (۲۳).

مقایسه میانگین نمره آگاهی والدین از علائم روانی آلودگی به سوء مصرف مواد با توجه به تعداد فرزندان، در زمینه علائم مصرف هروئین، کوکائین و حشیش تفاوت معنی‌داری مشاهده گردید و در بعد جسمی به جز کوکائین تفاوت معنی‌دار آماری مشاهده نشد. ثروت (۱۳۸۲) در نتایج بررسی خود نشان داد که بین تعداد فرزندان به ویژه فرزند پسر و میانگین آگاهی والدین از علائم اعتیاد ارتباط آماری معنی‌دار وجود دارد و با افزایش تعداد فرزندان میانگین آگاهی کاهش پیدا می‌کند (۲۰) که با نتایج مطالعه حاضر هم‌خوانی ندارد.

از آنجا که والدین اولین و مهم‌ترین عامل کنترل و پیشگیری سوء مصرف مواد در نوجوانان و جوانان هستند، ضرورت ارائه آموزش‌های مداوم از طریق تمام رسانه‌های قابل دسترس به منظور بالا بردن آگاهی والدین ضروری می‌باشد.

سپاسگزاری

هزینه مالی این طرح توسط معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان تأمین گردیده است که بدین وسیله از مسئولین مربوطه سپاسگزاری می‌شود.

در زمینه آگاهی والدین در مورد علائم جسمی سوء مصرف مواد با توجه به وجود اعتیاد در والدین، فقط در مورد سه ماده تریاک، مرفین و روان‌گردان‌ها تفاوت معنی‌داری یافت شد. در مقایسه میانگین نمره شناسایی علائم آلودگی به سوء مصرف مواد با توجه به اعتیاد والدین تنها در مورد علائم آلودگی به تریاک در دو بعد جسمی و روانی تفاوت معنی‌دار آماری مشاهده گردید به طوری که خانواده‌های دارای والد یا والدین معتاد، آگاهی بیشتری در زمینه علائم آلودگی جسمی و روانی داشتند

از آنجا که در خانواده‌های ۸۸/۳ درصد نمونه مورد بررسی در مطالعه حاضر وجود اعتیاد منتفی می‌باشد، آموزش در زمینه ایفای نقش حمایتی و حفاظتی والدین در فرزندان و پیشگیری از بروز کلیه آسیب‌های اجتماعی بایستی مدنظر قرار گیرد و آگاهی دادن به والدین می‌تواند عاملی مهم در کنترل نوجوان محسوب شود.

در مقایسه میانگین نمرات آگاهی در زمینه علائم سوء مصرف مواد با توجه به سطح تحصیلات والدین، به جز در مورد حشیش در مورد سایر مواد تفاوت معنی‌دار آماری وجود داشت. بر اساس مطالعه ثروت در سال ۱۳۸۲ کمترین آگاهی در بی‌سوادان و بیشترین آگاهی در سطح دیپلم و بالاتر بوده است که با نتیجه مطالعه حاضر هم‌خوانی دارد (۲۰). مقایسه میانگین نمرات بر اساس جنس والد در مورد آگاهی از علائم آلودگی به سوء مصرف در بعد جسمی و روانی هیچ‌یک از مواد، تفاوت معنی‌داری وجود

Abstract**Parents' Knowledge about the Symptoms of Substance Abuse: a Study on Parents of Students in Kerman High Schools and Secondary Schools**Hossein-Rezaei H., M.Sc.^{1*}, Mohammad-Alizadeh S., M.Sc.²

1. Instructor, Razi Nursing and Midwifery School, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

2. Instructor, Neuroscience Research Center, Physiology Research Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Introduction: Three basic strategies against substance abuse are control of distribution, treatment of dependents and prevention. Recent years experiences have shown the significant importance of prevention. Considering the decrease in age of substance abuse onset, parents' knowledge about this phenomenon and consequently its early prevention and control in the family is very important.

Method: In this cross-sectional study performed in 2005, knowledge of 600 parents of Kerman high schools' and secondary schools' students in relation to the symptoms of substance abuse was determined by using a researcher-made questionnaire.

Results: In whole, 20.1% of the participants had high school or higher educational level and 11.7% of them had history of substance abuse in their family members. The highest knowledge scores in physical symptoms belonged respectively to alcohol (23%), opium (17%) and cigarette (15%). In relation to psychological symptoms, the highest scores were obtained for tranquilizers and analgesics (29%) and then cigarette, alcohol and opium (24%, 19% and 17% respectively).

Conclusion: Insufficient Knowledge scores, especially in regard to substances with increasing rate of use is a serious warning requiring serious attempts for increasing knowledge of all classes of society especially parents. This should be done continuously and by using the most efficient educational programs and cooperation of all related organizations.

Keywords: Substance abuse, Students, Parents, Knowledge, Adolescents, Kerman

Journal of Kerman University of Medical Sciences, 2008; 15(3):261-268

منابع

۱. دبیرخانه شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان کرمان: راهنمای پیشگیری از اعتیاد ویژه والدین، ۱۳۸۱، ص ۸-۱.
۲. قائمی، علی: سازندگی و تربیت دختران. چاپ پنجم، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی، ۱۳۸۳، ص ۱۰-۱۰۷.
۳. ممتازی، سعید: خانواده و اعتیاد. چاپ عترت، ۱۳۸۱، ص ۱۲.
۴. بشارت، محمدعلی و همکاران: نقش متغیرهای خانوادگی در پدیدآیی اختلال کاربرد نایجای مواد. فصلنامه اندیشه و رفتار، ۱۳۸۰، سال هفتم، شماره ۳. ص ۵۲-۴۶.
5. Shedler J, Block J. Adolescent Drug use and pshychological health. A longitudinal inquiry. *Am Psychol* 1990; 45(5): 612-30.
۶. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی: طرح‌های ملی، نحوه برخورد با معتادان. بهار ۱۳۸۳، ص ۲-۱.
۷. محمد، کاظم و همکاران. روند تغییرات شیوع استعمال دخانیات در ایران. مجله حکیم، ۱۳۷۹، شماره ۴، ص ۷-۲۹.

* Corresponding author, e-mail: h_m56664@yahoo.com

۸. اداره کل آموزش و پرورش: مرکز مشاوره و خدمات روانشناختی واحد پیشگیری از اعتیاد ۱۳۷۸، راهنمای پیشگیری از سوء مصرف مواد در دانش‌آموزان، ص ۱۵-۱.
9. King K.M, Chassin L. Mediating and moderated effects of adolescent behavioral under control and parenting in the prediction of drug use disorders in emerging adulthood. *Psychol Addict Behav* 2004; 18(3): 239-49.
10. Chen K, Sheth A.J. Elliott D.K, Yeager A. Prevalence and correlates of past-year substance use, abuse and dependence in a suburban community sample of high school students. *addict behav* 2004; 29(2): 413-23.
11. Stanhope M. Janette lancatur. *Community Public Health Nursing*. 5th ed., St Louis, Masby Co., 2000; PP:364-89
12. Wills TA, Resko HA, Ainette MG, Mendoza D. Role of Parent support and peer support in adolescent substance use. *Psychol Addict Behav* 2004; 18(2): 122-34.
۱۳. قائمی، فاطمه و نیک‌نژاد، پروانه. بررسی بین جو عاطفی خانواده و میزان خلاقیت در دختران و پسران. *مجله پرورشی تربیت*، ۱۳۸۰، سال ۱۷، ص ۶۴-۵۹.
14. Ahmad J, Maharlooy N, Alishahi M. Substance abuse; Prevalence in a sample of nursing students. *J clin Nurs* 2004; 13(1): 60-4.
15. Sanchez F.M., Ferriani MG. Parents and teachers Perception of the risky factors for legal or illegal drugs consumption among students. *Rev Lat Am Enfermagem* 2004; No:352-8.
۱۶. بابایی، فائزه. بررسی آگاهی و نگرش دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر کرمان در مورد پیامدهای سوء مصرف مواد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ۱۳۸۱، ص ۵-۹۴.
۱۷. پورافکار، نصرت... (مترجم): خلاصه روانپزشکی، تألیف: کاپلان سادوک، جلد اول، ۱۳۸۲، ص ۶۵۹-۵۳۷.
18. Hermida JF, Scades villa R.S, Seco G.V, Perez J.E. Evaluation of what parents know about their children's drug use and how they perceive the most common family risk factors. *J drug edu* 2003; 33(3): 337-53.
19. O, Malley P.M., Bachman JG, Johnston LD. Period, age and cohort effects on substance use among young Americans: a decade of change, 1976-1986. *Am J Public Health* 1988; 78(10): 1315-21.
۲۰. ثروت، فرخ‌لقا: میزان آگاهی والدین شهر یزد از علائم اولیه اعتیاد. خلاصه مقالات سومین همایش سراسری اعتیاد یزد، ۱۳۸۳، ص ۸۵
21. Gebicke-Haerter P. Expression profiling methods used in drug abuse research. *Addict biol* 2005; 10(1): 37-46.
۲۲. مظهري، شهرزاد. آگاهی پزشکان عمومی کرمان در مورد اکتستازی. خلاصه مقالات سومین همایش سراسری اعتیاد، یزد، ۱۳۸۳، ص ۱۶۲.
۲۳. جندقی، غلامرضا و عالی، وحید. بررسی عوامل مؤثر بر ترک اعتیاد در معتادان خود معرف. *مجله حکیم*، ۱۳۸۰، دوره چهارم، شماره ۴، ص ۲۹.